

Chronicon

GENERALIA

Adunatio Iuniorum O. Praem.

109. — La jeunesse canoniale de l'ordre de Prémontré venant de 23 abbayes s'était donné rendez-vous à l'abbaye Saint-Michel de Frigolet en France pour une rencontre fraternelle de prière et d'échanges. Voir le compte-rendu de ces journées e.a. dans *Pro Nostris*, LI, 1986, p. 101-131. (L.V.D.)

Canonici Sancti Sepulcri

110. — Vu les rapports existants au niveau des coutumiers primitifs entre les chanoines du Saint-Sépulcre de Jérusalem et ceux de Prémontré, il convient de signaler la nouvelle publication du cartulaire du chapitre du Saint-Sépulcre: Geneviève BRESCH-BAUTIER, *Le cartulaire du chapitre du Saint-Sépulcre de Jérusalem* (Documents relatifs à l'histoire des croisades, publiés par l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres, XV), Paris, 1984, in -8°, 434 p. Mme Bresch annonce la parution, ultérieure, dans la même collection, d'une «introduction historique étudiant les chanoines du Saint-Sépulcre et leur temporel». (L.V.D.)

Liturgia

111. — La *Revue d'histoire ecclésiastique*, LXXXII, 1987, p. 47* annonce la parution en polonais d'une monographie concernant la liturgie de Prémontré: H.E. SOWULEWSKA, *Les graduels prémontrés polonais*, Varsovie Akademia Teologii Katolickiej, 1985, 418 p. (L.V.D.)

Nominatio

112. — Post resignationem a munere abbatis Stappers, Averbodiensis, vacans munus vicarii abbatis generalis pro circaria Brabantica, concredittum fuit, mense aprili 1987, Rev. mo Domino Werenfrido P. Wagenaar, abbati Grimbergensi. (L.V.D.)

Regula S. Augustini

113. — L.M.J. VERHEIJEN, *La Règle de saint Augustin. Complément bibliographique*, dans *Augustiniana*, 36, 1986, p. 297-303. — L'auteur présente son article en ces termes: «Par cette publication nous voulons donner un complément à la bibliographie concernant la Règle d'Augustin que nous avons dressée dans le second volume de notre étude *La*

Règle de saint Augustin, Paris, 1967, p. 221-239. Il s'agit de recherches philologiques et historiques (les manuscrits des différents documents, l'authenticité du *Praeceptum*, sa date, son style etc.). Nous signalons aussi un certain nombre de recherches historiques qui ne traitent pas directement de la Règle, mais qui ont un intérêt pour l'histoire du monachisme ancien, augustinien ou autre. (...) Nous n'avons pas signalé les études de cette Règle qui relèvent plutôt du genre 'commentaire'. Elles trouveront un jour leur place dans une bibliographie spéciale». — Celle-ci aussi sera la bienvenue! (N.J.W.)

Particularia

114. — Lukas Osiander, der 1598 evangelischer «Abt» des Klosters Adelberg war, hat für Erasmus von Laymingen zu Roteneck etc. beim Begräbnis am 16. Februar 1598 die Leichenpredigt gehalten. Gedruckt in Tübingen: Gruppenbach 1598, 37 Seiten, aufbewahrt in der Württembergischen Landesbibliothek Stuttgart, Signatur 24: 10289. Zitiert in: *Archiv für Sippenforschung*, 51. Jg., Heft 99, September 1985, S. 227 Nr. 135. (I.H.P.)

Averbode

115. — Die 1 aprilis 1987, Reverendissimus Dominus Conradus Stappers, post felix et fructiferum regimen 20 annorum, annuentibus abbate generali et definitoribus ordinis, munus suum deposuit. Die 1 maii 1987, Reverendus Dominus Udalricus Geniets, S. Th. Drs., in quinquagesimum primum abbatem Averbodiensem electus est. Natus est in Ekeren prope Antverpiam die 5 junii 1939. Studia humaniora in collegio Averbodiensi sancti Michaelis de Brasschaat complevit. Habitu candido ordinis vestitus est die 12 septembris 1957 et professionem religiosam emisit die 28 augusti 1959. Factus est sacerdos die 14 martii 1964. Post studia theologica Romae peracta ad abbatiam rediit ibique die 1 novembris 1968 magister novitiorum et juniorum constitutus est, die 1 septembris 1969 lector philosophiae moralis et die 1 decembris 1976 insuper lector historiae ordinis. Officium cantoris a die 1 januarii 1977 implevit. Assumptus est inter membra secretariatus Circariae Brabanticae die 6 septembris 1971, et a die 31 julii 1976 fuit etiam membrum commissionis «de vita canonica et de spiritu ordinis». Die 1 septembris 1980 abbas eum supriorem constituit. Die 14 junii Godefridus cardinalis Danneels, archiepiscopus Mechliniensis-Bruxellensis, benedictionem abbatialem administravit (D.D.C.)

116. — In BROUWERS, J., *Gemeenten in opstand tegen hun tiendheffers en heren (1789-1790)*, in *Het oude land van Loon*, 41 (1986) 41-77, wordt de abdij van Averbode vermeld i.v.m. haar tienden en bezit te Zolder (p. 56-58). (H.J.)

117. — GERITS, J., *De kapel van O.-L.-Vrouw van Bijstand te Testelt*, in *Meer schoonheid*, 34 (1987) 24-27. De auteur geeft enkele gegevens over

de oude kapel (18de eeuw, vernield in 1940), de nieuwe kapel (1954) en het Mariabeeld (16de eeuw). (H.J.)

118. — In ROEGIERS, J., *Erasmiana te Leuven*, in COPPENS, Chr., e.a. (ed.), *Erasmiana Lovaniensia. Catalogus van de Erasmus-tentoonstelling in de Centrale Bibliotheek te Leuven, november-december 1986*, (*Supplementa humanistica Lovaniensia*, dl. 4), Leuven, 1986, p. 14-15, meldt de auteur een aanzienlijke schenking in 1942 van dubbels uit de abdijsbibliotheek van Averbode aan de universiteitsbibliotheek te Leuven welke in mei 1940 was uitgebrand (op 29 december 1942 zou de abdijsbibliotheek zelf zwaar door brand worden geteisterd). Nr. 14 uit de tentoonstelling (catalogus p. 65) behoort tot die schenking. (H.J.)

Bebenhausen

119. — Jürgen SYDOW, *Die Zisterzienserabtei Bebenhausen*. De Gruyter-Verlag Berlin 1984 (= Germania Sacra NF 16: Die Bistümer der Kirchenprovinz Mainz. Das Bistum Konstanz 2). Im Jahre 1189/90 wurde das Zisterzienserkloster gegründet, nachdem sich das ca. 1187 gegründete Prämonstratenserkloster Bebenhausen nicht halten konnte. Dieser Gründungszusammenhang wird S. 50-52 ausführlich dargelegt. (L.H.)

Berne

120. — In het heemkundetijdschrift *Met gansen trou* 37 (1987), blz. 65-96 publiceerde G. van der Velden O. Praem. de tekst van een klein, maar belangrijk ms. uit het kloosterarchief: *Een staat van landerijen, tienden en cijnzen van de Abdij van Berne uit circa 1580*, voorzien van voetnoten en indices. Het is een welkome aanvulling op de deelstudies over het goederenbezit van Berne, vooral omdat deze staat dateert uit de kritieke tijd, einde 16e eeuw, dat het laatmiddeleeuws goederenbezit en -beheer voor Berne ten einde loopt. Wij merken op, dat de bovengenoemde titel de inhoud van het stuk niet dekt en juister had kunnen luiden: Een staat van inkomsten aan pachten, tienden en cijnzen voor de Abdij van Berne, enz. De tekstuitgave verscheen ook in de reeks overdrukken *Bernensia* nr. 26. (H.V.B.)

121. — Het eerste als klooster ingerichte gebouw te Heeswijk is onderwerp van een studie van A. van den Hurk O. Praem, onder de titel *Abt Gerardus Neefs bouwt te Heeswijk een nieuwe abdij, 1859-1859 in Berne*, jgr. 40 (1987), blz. 57-64; ook verschenen als nr. 25 in de reeks overdrukken *Bernensia*.

De aanleiding tot deze studie was het herontdekken en bestuderen van een kasboek van abt Neefs in het abdijsarchief (VII. F.). Werd tot heden op grond van een voorhanden gedenksteen aangenomen, dat het gebouw op 2 februari 1857 gereed kwam en in gebruik werd genomen, nu is duidelijk, dat deze datum slechts wil aangeven, wanneer het conventsleven in Heeswijk geacht werd hersteld te zijn. Blijkens de posten

van uitgaven beginnen de bouwactiviteiten pas in de zomer van 1857 en eindigen op het einde van 1858. Om nog enige nieuwe gegevens op te noemen, die bij dit onderzoek naar voren gekomen zijn: bepaalde notities wijzen in de richting van de Bossche architect J.H. Laffertée en de Heeswijkse aannemer P. van Zeeland, en — heel iets ander — de verguld koperen abtsstaf in neo-barokstijl, die tot heden ongedateerd was, blijkt in opdracht van abt Neefs vervaardigd te zijn in de edelsmidse van de firma Van Drunen en Mourik in Den Bosch in het jaar 1854.

In twee bijgevoegde schetsen, voorzien van uitvoerige toelichting, wordt de situatie van het oude Slotje, het nieuwe klooster en de nieuwe neerhuizing (boerderij, vrouwenverblijf, bakkerij, wasserij en koetshuis) vastgelegd en de indeling gegeven van het miniklooster van abt Neefs, gebouwd in neo-classicistische of waterstaatsstijl. (H.V.B.)

Berne

122. — Op 1 juni 1987 werden drie grote portretten van Tongerloënses, die destijds in Tilburg als kapelaan of pastoor werkzaam waren, door de Abdij van Berne door koop overgenomen van prof. dr. H. van den Eerenbeemt. De doeken bevonden zich voordien in bruikleengeving in het stadhuis van Tilburg en zijn thans in de priorij-pastorie De Schans aldaar. Het zijn de portretten van kapelaan Bruno Dingenen (1765-1817), kapelaan Eugenius van Grunderbeek (1764-1823) en pastoor Matthias Stals (1761-1826). Zie voor de afbeelding van Dingenen, Van Grunderbeek en Stals en voor biografische gegevens van de laatstgenoemde, die een der drie Tongerloëse Bollandisten was: Dr. H.T. HEIJMAN, *Bij de portretten van de laatste Tongerloërs op «het Goirke»* (te Tilburg), in: *Het Offer* (oude reeks), jrg. 38 (1929), blz. 221-225, met aanvullende vermelding van bronnen en literatuur herdrukt in *De Lindeboom*. Jaarboek van het Gemeentearchief te Tilburg, II, 1978, blz. 149-155. (H.V.B.)

Brabant

123. — In *Brabant. Maandelijks tijdschrift voor toerisme*, (1987) mei, vinden we historische informatie door Sonja PAESMANS over o.a. de preekstoel van de abdij van Ninove in de Sint-Pieterskerk te Leuven (p. 6-7), de Sint-Pieterskerk te Testelt (abdij Averbode) (p. 23-24) en de Sint-Martinuskerk te Strijtem, met meubilair uit de kerk van Pamel (beide eertijds door Ninove bediend) (p. 50-51). Tenslotte volgen de artikels PAESMANS, Sonja, «*Norbertijnerabdij*» van Averbode, p. 88-91 en VAN KERCKHOVE, Bert, *Norbertijnerabdij van Park te Heverlee-Leuven*, p. 92-94. (H.J.)

De Pere (U.S.A.)

124. — X.G. COLAVECCHIO, *De Pere. The Beginning*. in *The Communicator*, V, n° 1, p. 14-32 publishes a series of letters concerning the beginning

of the foundation by the Abbey of Berne of a new priory in the United States of America. The Study of X.G. Colavecchio covers a period from July 20 1893, when an invitation was sent to Abbot Bazelmans of Berne Abbey, till the canonical erection of the abbey February 10, 1925. (L.V.D.)

125. — E. STIBILI, art. *Green Bay*, in *Dictionnaire d'histoire et de géographie ecclésiastiques*, XXI, Paris, 1987, col. 1377. (L.V.D.)

Floreffe

126. — In de gids van het Centrum voor praktische studie van de hulpwetenschappen der geschiedenis, opgesteld door René LAURENT, *Sigillografie*, Brussel, 1986, vindt men de beschrijving van enkele zegels van het convent en de abten van Floreffe, nl. nr. 180 (abt Jan van Hoei, 1238); nr. 181 (tegenzegel van dezelfde); nr. 237 (convent, 1361); nr. 346 (convent en abt Herman, 1175) en afb. 37 (convent, 1361). (W.M.G.)

127. — L. GENICOT, *Une paroisse namuroise à la fin du moyen âge: Floreffe*, dans *Revue d'Histoire ecclésiastique*, 80, 1985, p. 669-731 décrit la situation économique sociale et religieuse de cette communauté paroissiale située à l'ombre de l'abbaye des prémontrés. (L.V.D.)

Grimbergen

128. — Het zegel van abt Simon van Grimbergen, hangend aan een akte van 1190, wordt beschreven in René LAURENT, *Sigillografie* (Centrum voor praktische studie van de hulpwetenschappen der geschiedenis), Brussel, 1986, nr. 347. Het tegenzegel van abt Daniël, aan een oorkonde van 1249, vindt men beschreven in nr. 410. (W.M.G.)

129. — St. MERGAERTS, *Het kaartboek van Grimbergen van 1696*, in *Oude kaarten en plattegronden. Bronnen voor de historische geografie van de Zuidelijke Nederlanden (16de-18de eeuw)*, uitgegeven door H. VAN DER HAEGEN, F. DAELEMANS, E. VAN ERMEN, Brussel, 1986, (Archief- en Bibliotheekwezen van België, extranummer 31), p. 205-233. (L.V.D.)

130. — N.J. WEYNS, art. *Grimbergen*, dans *Dictionnaire d'histoire et de géographie ecclésiastiques*. XXII, Paris, 1987, col. 269-272. (L.V.D.)

Heinsberg

131. — Leo GILLESSEN, *Heinsberg, vom Dynastensitz zur Kreisstadt*, in: *Rheinische Heimatpflege*, NF 24, 1987, S. 92-100, enthält S. 99 einen Fassadenaufriß des 1944 zerstörten Klosters der Prämonstratenserinnen in Heinsberg. (L.H.)

Houthem

132. — GERITS, J., *Sint-Gerlach van Houthem, beschermheilige tegen ziekten van mens en dier*, in *Ons Heem*, 41 (1987) 69-94. Dit goed gedocumenteerde, uitgebreide artikel geeft een overzicht van het leven en de verering van genoemde heilige. Op het einde worden de huidige plaatsen besproken waar Sint-Gerlach wordt vereerd, o.a. Houthem, Kortenbos (Sint-Truiden), Schoot (Tessenderlo), klooster Sint-Catharinadal (Oosterhout), Testelt (Scherpenheuvel-Zichem) en de parochiekerk van Tongerlo (Westerlo). (H.J.)

Knechtsteden (Dormagen)

133. — Die romanische Klosterkirche Knechtsteden bedarf einer durchgreifenden Restaurierung zur Erhaltung ihrer Bausubstanz. Um die erforderlichen Gelder zusammenzubringen, ist ein Förderverein ins Leben gerufen worden. Im Jahre 1986 hat man mit den Arbeiten begonnen. Man hofft, mit dem ersten Restaurierungsabschnitt bis zum Mai 1988 fertig zu werden, um termingerecht das 850 jährige Jubiläum der Grundsteinlegung mit einer Festwoche in der restaurierten Kirche begehen zu können. (L.H.)

134. — Josef T. RATH, *Winand Kayser, der letzte «Mönch» von Knechtsteden*, im Selbstverlag des Klosters Knechtsteden, D-4047 Dormagen, 1987, 92 Seiten. Es handelt sich um die Lebensgeschichte des letzten Knechtstedener Prämonstratensers, erzählt im Kontext der letzten Jahre der Abtei, ihrer Aufhebung und dem Wiederankauf der Klostergebäude durch eben diesen Winand Kayser. (L.H.)

Leffe

135. — Dans les années 1772-1773 l'abbaye de Leffe a été accusée d'avoir sous-estimé le produit de ses dîmes par Jean-Pierre Van der Weyen, échevin de la Haute Cour, devant la Commission des charges publiques. Ceci ressort d'une liasse conservée aux Archives de l'État à Arlon et décrite par Roger PETIT, *Inventaire des archives du Cadastre de 1766 et de la commission des charges publiques (1771-1794)*, Bruxelles, 1986, nr. 1510. (W.M.G.)

136. — Alexis NICOLAÏ, *Notre-Dame de Leffe. Une abbaye prémontrée en pays mosan*, 1987. Dans une belle brochure illustrée de 46 pages, préfacée par le Père Prieur Bruno Dumoulin, l'auteur donne un aperçu historique de l'abbaye de Leffe. Il évoque la période depuis sa fondation en 1152, jusqu'à sa suppression lors de la Révolution française. Il suit le sort que subirent les édifices de l'abbaye de 1796 jusqu'en 1902. Puis, en 1902, l'arrivée des prémontrés de Saint-Michel de Frigolet chassés de leur abbaye par la loi Combes, qui s'installèrent dans ce qui restait de l'ancien Leffe. Après leur retour en France, les confrères de Tongerlo ressuscitèrent l'abbaye de Leffe. Est-ce vrai «qu'à la différence d'autres

ordres religieux les Prémontrés avaient décidé d'accepter les bons nationaux que la République octroyait aux religieux pour les indemniser...»? J'en doute, car dans d'autres abbayes prémontrés le refus de ces bons était total. (D.D.C.)

Middelburg

137. — W. PUNT, *De introductie van Nicolaas de Castro als bisschop-abt van Middelburg*, in *Zeeuws Tijdschrift*, 34, 1984, pp. 8-14.

De laatste reguliere abt van de norbertijnenabdij van Middelburg werd bij de oprichting van de nieuwe bisdommen in 1559 belast met de leiding van het nieuwe diocees. (L.V.D.)

Ninove

138. — D. VAN DE PERRE, *De abdijkerk van Ninove: een nieuwe visie op haar bouwgeschiedenis*, in *Vlaanderen*, 35, 1986, p. 248-249, 2 afb., 1 plattegrond. Een oorspronkelijk gotisch plan werd in drie fasen uitgevoerd. Het werd later aangepast aan de heersende tendensen van de barokstijl. Er wordt afgerekend met de legende dat de barokke abdijkerk van Ninove werd gebouwd naar het model van de Romeinse Sint-Pieterskerk en volgens een plan dat in 1628 door abt Jan David uit Rome werd meegebracht. (L.V.D.)

139. — COCK, Marcel, *Het «Susterhuys». 150 jaar kongregatie van de zusters der heilige Harten te Ninove 1836-1986*, Ninove, 1987, 256 p. Dit boek begint met de norbertinessen uit het dubbelklooster Ninove, later verplaatst naar Pamel (1141-1188-1242) (p. 11). Verder worden contacten vermeld tussen de abdij en het begijnhof van Ninove (begin 14de eeuw) (p. 12-15). Veel aandacht krijgt het monsterproces (1663-1685) over het recht om biecht te horen bij de Grauwzusters, tussen de abt van Ninove en de Minderbroeders (p. 28-33). Abt Jan de Neve (1685) wilde met de zusters een nieuw norbertinessenklooster stichten. Uiteindelijk gingen vijf zusters over naar Gempe, Besloten Hof en Leliëndaal (p. 34-38). (H.J.)

Oberzell

140. — Hanswernfried MUTH, *Oberzell am Main*, Schnell-Kunstführer Nr. 586, 2. Auflage, Verlag Schnell und Steiner, München/Zürich 1986, 24 Seiten. Es handelt sich um eine völlige Neubearbeitung, die eine gute Übersicht bietet. (L.H.)

Oosterhout

141. — Die 22 Iulii 1987 R. Domina Elisabeth Janssen ad tertium prioratus terminum postulata fuit ac a S. Congregatione pro Religiosis et Institutis saecularibus dein confirmata. (L.V.D.)

Park, Heverlee

142. — Over Hildegard van Bingen, die kontakten had met verscheidene premonstratenzers (zie daarover J. B. VALVEKENS, in *Anal. Praem.*, 1967, XLIII, nr. 3-4, blz. 348-349) en o.m. met abt Filips van Park, werd een licentiaatsverhandeling ingediend op 30 juni 1987 aan de K.U. Leuven door Jos DE BIE, *Hildegard van Bingen (1098-1179) als vrouw. Een onderzoek naar de 12de-eeuwse mentaliteit op basis van haar briefwisseling*, Leuven, 1987, in-4°, 426 blz. Promotor was Prof. Dr. J. Goossens. (W.M.G.)

143. — L. VAN HOVE, *De kaartboeken van de abdij van Park-Heverlee in Cartes et plans anciens sources pour la géographie historique des Pays Bas méridionaux (XVIe-XVIIIe siècles)*, éd. par H. VAN DER HAEGEN, F. DAELEMANS et E. VAN ERMEN (Archives et Bibliothèques de Belgique, Numéro spécial, 31), Bruxelles, 1986, p. 121-162. (L.V.D.)

144. — DE KOK, Harry, «Kwakzalverij en geschiedschrijving...». *Achter de schermen van twee Turnhoutse historische publikaties (1905)*, in *Taxandria. Jaarboek van de koninklijke geschied- en oudheidkundige kring v.d. Antwerpse Kempen*, 58 (1986) 111-121. De auteur verhaalt de naijver van A. De Laet (1878-1962), diocesaan priester uit Turnhout en zijn vriend E. Surinx (1850-1936), kunstschilder, tegenover E.J. Jansen (1871-1949) van de abdij van Park. Beide priesters lieten in genoemd jaar een boek over de geschiedenis van Turnhout verschijnen. (H.J.)

Ratzeburg

145. — Nachdem der hl. Evermod als Gedenktag zum 17. Februar bereits 1975 in den Eigenkalender des Bischöflichen Amtes Magdeburg (Sacra Congregatio pro Cultu Divino, Prot.-Nr. 1482/74; siehe *Anal. Praem.* LVII, 1981, S. 88 Anm. 30) und 1984 in den Eigenkalender des Bistums Osnabrück (siehe *Anal. Praem.* LX, 1984, S. 335f und LXI, 1985, S. 150 Anm. 26) aufgenommen worden war, hat sich 1987 das Bischöfliche Amt Schwerin angeschlossen. Im *Direktorium der Ordinate und Bischöflichen Ämter in der Deutschen Demokratischen Republik für das Jahr 1987*, findet sich S. 49 zum 17. Februar erstmals der Eintrag: «Schwerin: hl. Evermod, Gefährte des hl. Norbert, erster Bischof von Ratzeburg (1178) — weiß. Officium und Messe wie Magdeburg». (L.H.)

Roggenburg

146. — Am Sonntag, dem 14. Juni 1987, beging die Pfarrgemeinde Schießen bei Roggenburg die Abschlußfeier der Außen- und Innenrestaurierung ihrer Pfarrkirche mit einem Pontifikalgottesdienst des Augsburger Weihbischofs Max Ziegelbauer. Gleichzeitig wurde der 300ste Weihetag dieser Kirche begangen (geweiht am 21. Juli 1986 als Marien-

Wallfahrtskirche des Klosters Roggenburg). Über die Kirche berichtet ein neuer Kirchenführer: Rainer ROMMENS und Martin STANKOWSKI, *Kath. Pfarr- und Wallfahrtskirche Mariä Geburt Schießen*, Kunstführer Nr. 1646 bei Schnell & Steiner, München 1987. — Der Kirchenführer *Roggenburg*, bearb. v. A. HERRMANN und A.H. KONRAD, D-7912 Weißenhorn (Schwäbische Kunstdenkmale Heft 1) und der Kirchenführer *Wannenkapelle Maria Hilf*, bearb. v. A.H. KONRAD, Weißenhorn (Schwäbische Kunstdenkmale Heft 20) wurden ebenfalls 1987 neu aufgelegt und berichten vom Wiedereinzug der Prämonstratenser im Jahre 1982 ins Kloster Roggenburg. (L.H.)

Roma, Collegium S. Norberti

147. — La lente agonie du collège Saint-Norbert de Rome commençait par la suppression de l'abbaye de Tongerlo qui, pendant des siècles, avait géré le collège. En effet, après le décès, en 1812, du dernier président, la communauté dispersée était décimée à tel point qu'on ne trouva plus personne pour gérer l'établissement romain. Le prieur Evermode Du Champs, après des atermoiements de quelques années, se décida, en 1817, à remettre la propriété du collège à la Chambre Apostolique. Le détail de ces dernières années est relevé dans la biographie d'Evermode Du Champs: L.C. VAN DIJCK, *Evermodus Du Champs, pastoor te Tilburg (1807-1832) en prior van de verdreven abdijgemeenschap van Tongerlo*, dans *De Lindeboom*, Jaarboek van het Gemeente-archief van Tilburg, IX-X, 1985-1986, p. 179-189. (L.V.D.)

Rommersdorf (Neuwied)

148. — August Peter WINNEN, *Streit um den 'Schulmeister' von Heimbach*. Die Rommersdorfer Äbte und die Herren von Reiffenberg. In: *Heimat-Jahrbuch 1988 des Landkreises Neuwied*, hrsg. von der Kreisverwaltung, S. 46-48. (L.H.)

Saint-Constant (Canada)

149. — Joseph Carolus Brackeniers die 23 maii 1987 prior de regimine canonie Sancti Joseph in Canadensi pago Saint-Constant ad alterum sexennium reelectus est. (L.V.D.)

San Miguel de Groz

150. — N. BACKMUND, art. *Groz (San Miguel de)* dans *Dictionnaire d'histoire et de géographie ecclésiastiques*, XXII, Paris, 1987, col. 408-409. (L.V.D.)

Schlägl

151. — Norbert BACKMUND, art. *Greysing (Martinus)* in *Dictionnaire d'histoire et de géographie ecclésiastiques*, t. XXII, Paris, 1987, col. 191. (L.V.D.)

152. — Gerhard KOBLER-Ulrich LEINSLE, *Zur Geschichte der philosophischen Bestände der Schlägler Stiftsbibliothek*, in *Schlägl intern*, 13, 1987, Beiheft 4. (L.V.D.)

Tongerlo

153. — *Cijnsboeken van de Onze-Lieve-Vrouwkerk van Diest (14e eeuw)*, uitgegeven door F. CLAES, s.j. in *Oostbrabantse historische teksten*, 1986. Vanaf de 13de eeuw had deze kerk, als afhankelijkheid van de Sint-Sulpitiuskerk, banden met de abdij van Tongerlo. (L.V.D.)

154. — De vraag naar de juridische verhouding tussen de vroegere buurkerken Tilburg en Enschoot onder het patronaat van de abt van Tongerlo wordt opnieuw onderzocht, uitgaande van een speurtocht naar het patrocinium van Enschoot in: Wim DELIËN, *Die kercke van Sinte Michiels tot Enschoot. Bijdrage tot de geschiedenis van het dorp Enschoot in het gebied der Tilburgen*, in *De Lindeboom*, Jaarboek van het Gemeentearchief van Tilburg, IX-X, 1985-1986, p. 11-58. (L.V.D.)

155. — Pierre TROUILLEZ, *De Onze-Lieve-Vrouwparochie van Diest in de Beloken Tijd (1797-1800). Een bijdrage uit het kerkarchief in Collationes, Vlaams Tijdschrift voor Theologie en Pastoraal*, 16, 1986, p. 77-96. — Schr. schetst een beeld van het leven in een Diestse parochie tijdens de Franse overheersing. Hij doet dit aan de hand van enkele interessante kanttekeningen die door pastoor Siardus Van Hout, norbertijn van Tongerlo, in het doopregister werden aangebracht. Hieruit blijkt dat de pastoor zich enerzijds verzette tegen de nieuwigheid van het inschrijven in de geboorteregisters op het stadhuis, al maakt hij, van de andere kant, van de nood een deugd en spoort hij mensen aan bij de burgerlijke stand informaties te gaan inwinnen die in zijn registers, als gevolg van de tijdsomstandigheden, ontbreken. Schr. vraagt zich voorzichtig af of de nauwgezetheid van pastoor Van Hout in het bijhouden van zijn doopboeken niet in verband moet worden gebracht met zijn zorg om zijn parochiegemeenschap tegen de opdringende onkerkelijkheid te beschermen. (L.V.D.)

156. — Werken van Erasmus die te Leuven worden bewaard, werden daar in de maanden november-december 1986 tentoongesteld. Bij die gelegenheid verscheen *Erasmiana Lovaniensia. Catalogus van de Erasmus-tentoonstelling in de Centrale Bibliotheek te Leuven, november-december 1986*, onder redactie van Chr. COPPENS, J. IJSEWIJN, J. ROEGIERS en G. TOURNOY (*Supplementa Humanistica Lovaniensia IV*), Leuven, 1986. Onder n°24 van deze catalogus wordt het werkje: *De octo orationis partium constructione libellus*, Argentinae apud Ioannem Knoblochum, 1522, beschreven en wordt vermeld dat fr. Gisbertus Bogaerts, kloosterling van Tongerlo, het boek in bezit had. Als deze laatste, zoals mag worden aangenomen, eigenhandig zijn naam op de titelpagina

schreef, dan moet de datering aangepast worden. Gisbertus Bogaerts leefde niet in de 18de, zoals in de beschrijving staat aangegeven, maar wel in de 17de eeuw. Geboren in Hoogeloon (Noord-Brabant) in 1603, werd Gijsbrecht Bogaerts (*Boegaerts, Bogarts*) op 16 november 1620 te Leuven ingeschreven in de pedagogie *Het Varken* (A. SCHILLINGS, *Matricule de l'Université de Louvain*, V, 1620, p. 70, nr. 61). Hij promoveerde er in de Artesfakulteit in 1622 (AAT, sect. II, n° 90, fol. 48). Op 24 december 1622 werd hij ingekleed in de abdij van Tongerlo, waar hij zijn geloften uitsprak op 16 februari 1625. Te Geel werd hij op 18 december 1627 priester gewijd. Na zijn priesterwijding zette Gijsbrecht Bogaerts zijn theologiestudie in Leuven verder en verbleef er in het college van Prémontré, waar hij zich voorbereidde op het behalen van een academische graad. Bij gelegenheid werd beroep op hem gedaan om zijn medebroeders behulpzaam te zijn in de parochiedienst. Zo verbleef hij achtereenvolgens in Roosendaal (AAT, II, 654, fol. 4r°), Alphen (AAT, II, 654, fol. 10v°, 11v°), Roosendaal (AAT, II, 654, fol. 15r°). Op 20 december 1630 werd Bogaerts naar Diest gezonden om er tijdelijk de plaats in te nemen van twee Tongerlose norbertijnen, Jan Hulst, pastoor van Sint-Sulpitius, die op 7 september 1629 aan de pest overleden was, en een 27-jarige medestudent Johannes de Pauwe, die op 4 oktober slachtoffer werd van de pestepidemie. In 1631 en opnieuw in 1632 (AAT, II, 90, fol. 78r°) werd Bogaerts vanuit Leuven naar de besmette garnizoenstad Diest gezonden om er te helpen in de parochiedienst. Ook hij bezweek er aan de gevolgen van de pest op 23 oktober 1632, amper 27 jaar oud. Hij werd er in de Sint-Sulpitiuskerk begraven (AAT, sect. II, 90, fol. 78r°). — Bij H. BOTS, I. MATTHEY, M. MEYER, *Noorbrabantse Studenten 1550-1750* (Bijdragen tot de geschiedenis van het Zuiden van Nederland, XLIV) Tilburg, 1979, p. 207, nr. 632 is Gijsbrecht Bogaerts niet bekend als norbertijn van Tongerlo. (L.V.D.)

157. — E. JACQUES, *Un curieux foyer de Jansemisme à Diest (Brabant) au début du XVIIIe siècle*, dans *Revue d'histoire ecclésiastique*, LXXXII, 1987, p. 5-27. En 1717, se déclencha en France un mouvement d'appel à un futur concile contre la bulle *Unigenitus*. Lorsque le pape promulgua la constitution *Pastoralis Officii* (28 août 1718), l'archevêque de Malines appuya cette mesure par une vigoureuse lettre pastorale. Les religieux prémontrés de Tongerlo Joseph Vander Achter, prévôt du chapitre et curé de la collégiale S. Sulpice, ainsi que son confrère F.L. Wychmans, curé de Notre-Dame, manifestèrent leur adhésion. Un groupe d'ecclésiastiques de Diest, par contre, s'y opposèrent ce qui causa des frictions avec Joseph Vander Achter, adversaire aussi bien des baianistes que des jansénistes. (L.V.D.)

158. — L.C. VAN DIJCK, *Evermodus Du Champs, pastoor te Tilburg (1807-1832) en prior van de verdreven abdijsamenleving van Tongerlo*, in *De Lindeboom*, Jaarboek van het Gemeentearchief te Tilburg, IX-X, 1985-1986, p. 167-201. Tezamen met Adriaan Heylen, archivaris te

Tongerlo, duikt in de meest recente studies over de Brabantse Omwenteling, een personage op dat enkel gekend is als «lector Du Champs». In bovenstaande studie wordt het levensverhaal geschreven van Jan Baptist Du Champs, met kloosternaam, Evermodus, die lector was in het huisstudium van de abdij van Tongerlo, waar hij H. Schrift onderwees. Tijdens de woelige dagen van de Omwenteling was hij secretaris van abt Godfried Hermans te Brussel. Hij was lid van 'Pro aris et focis'. Na de uitdrijving van de abdijsgemeenschap en het overlijden van prelaat Hermans, werd hij in het regentencollege gekozen dat leiding moest geven aan de kloosterlingen die her en der verspreid leefden. In 1807 werd hij pastoor in Tilburg en bovendien belast met het priorschap van een kloostergemeenschap die als niet meer bestaande gold. (L.V.D.)

159. — En 1887, Thomas Louis Heylen fut élu abbé de l'abbaye de Tongerlo. Le protocole de cette élection n'avait pas encore vu le jour. A l'occasion du centenaire de cet événement, l'archiviste de l'abbaye a publié les détails de l'accession à la dignité abbatiale de celui qui deviendrait plus tard, en 1899, évêque de Namur: L.C. VAN DIJCK, *De abtsverkiezing van Thomas Ludovicus Heylen op 1 juni 1887*, dans *Toren*, 43, 1987, p. 41-47. (L.V.D.)

160. — Op 15 mei 1987 werd in het Klein Seminarie te Hoogstraten kunstschilder en norbertijn van Tongerlo, Kallist Fimmers herdacht. Bij die gelegenheid had ook een retrospectieve tentoonstelling van zijn werken plaats. (L.V.D.)

161. — Naar aanleiding van de tiende verjaardag van het overlijden van Dr. Milo H. Koyen (†2 januari 1977), werd op 6 juni 1987, de dag waarop hij 75 jaar zou geworden zijn, een herdenkingsplechtigheid gehouden in het gemeentehuis van Westerlo. Het woord werd er gevoerd door prelaat Jos Noyens van Tongerlo die Milo Koyen belichtte als kloosterling en priester. Dr. Jan Goris, stadsarchivaris van Herentals en voorzitter van het *Centrum voor de studie van Land en Volk van de Kempen*, preees de overledene omwille van zijn vele verdiensten als historicus in dienst van zijn volk. Tenslotte riep Prof. Dr. A. Keersmaekers herinneringen op aan Milo Koyen als een Kempische vriend met wie hij goede betrekkingen onderhield in het kader van hun gemeenschappelijke werkzaamheden in de Provinciale Commissie voor Geschiedenis en Volkskunde van de provincie Antwerpen. In de abdij werd de overledene op Pinksterzondag herdacht in de eucharistieviering en door middel van een kleine tentoonstelling over zijn leven en werk. (L.V.D.)

162. — Vijftig jaar geleden werd Emiel Stalmans abt van Tongerlo gekozen. Voor de Heemkundige Kring van Sint-Huibrechts-Lille, het geboortedorp van prelaat Stalmans, aanleiding tot een herdenking. Op 29, 30 en 31 mei 1987 werd in het geboortehuis «De Kompen», nu zetel van de kring, een tentoonstelling opgebouwd om de persoonlijkheid en

de uitstraling van deze abt van Tongerlo in herinnering te brengen. (L.V.D.)

163. — Théo G. BELMANS, O. Praem., *L'immutabilité de la loi naturelle selon saint Thomas d'Aquin*, dans *Revue Thomiste*, 87, 1987, p. 23-44. (N.J.W.)

Veurne, Sint-Nicolaas

164. — Het tegenzegel van abt Hendrik van Sint-Nicolaas te Veurne, gehecht aan een akte van 1227, wordt beschreven in René LAURENT, *Sigillografie* (Centrum voor praktische studie van de hulpwetenschappen der geschiedenis), Brussel, 1986, nr. 408. (W.M.G.)

165. — De Sodaliteit van de gekruisigde Zaligmaker werd te Veurne opgericht in 1637 door Jacob Clou, norbertijn van de Sint-Niklaasabdij. Dank zij de samenwerking met de minderbroeders-capucijnen kon in 1644 een algemene boetprocessie door de straten van Veurne trekken om de hemelse bescherming tegen oorlog en pest af te smeken. De geschiedenis van de Sodaliteit wordt in woord en beeld beschreven in: *De Boetprocessie van Veurne. 350 jaar Sodaliteit.*, Veurne, 1987, 160 blz. De tekst is van de Tongerloze norbertijn Drs. Jakob Debruyne. De vele tekeningen zijn van de hand van B.A. Gaillaerde, norbertijn van Averbode. (L.V.D.)

Windberg

166. — De la main de feu Norbert BACKMUND, apparut une notice sur la collégiale de Groenenbach (S. Philippe et Jacques) sise près de Memmingen (Souabe bavaroise) dans le *Dictionnaire d'histoire et géographie ecclésiastiques*, XXII, Paris, 1987, col. 314. (L.V.D.)

Zabrdowitz

167. — R. AUBERT, art. *Gruber (Augustin)* dans *Dictionnaire d'histoire et de géographie ecclésiastiques*, XXII, Paris, 1987, col. 410-411. Il s'agit d'un prémontré tchèque, profès de l'abbaye de Zabrdowitz près de Brno, qui, dans sa brève autobiographie, fournit des données éclairantes sur la vie de l'ordre au XVIe siècle. (L.V.D.)

Hisce chronicis conscribendis contribuere: A.V.H. (A. van den Hurk, Berne), D.D.C. (D.F. De Clerck, Bois-Seigneur-Isaac), H.J. (Herman Janssens, Averbode), H.V.B. (H. van Bavel, Berne), L.H. (Ludger Horstkötter, Hamborn), L.V.D. (L.C. Van Dijck, Tongerlo), N.J.W. (N.J. Weyns, Tongerlo), W.M.G. (W.M. Grauwen, Meise).

CHRONICON

(Numeri indicantur marginales)

- Abbas generalis: 3
 Achter, J. Vander: 157
 Adam Scottus: 16
 Adelberg: 18-19, 114
 Adunatio Iuniorum O. Praem.: 109
 Aertnijs, A.: 22
 Aldea Vaquero, Q.: 51
 Alexander, J.J.G.: 6
 Antwerpen, St. Michiels: 20, 103
 Aubert, R.: 167
 Averbode: 3, 21-27, 65, 112, 115-118, 165

 Backmund, N.: 2, 57, 150-151, 166
 Balduinus (Lefte): 56
 Barbknecht, M.: 54
 Bastiaensen, J.: 97
 Bazelmans: 124
 Beaulieu-sur-Aube (*Aube*): 28
 Bebenhausen: 29, 119
 Becquet, J.: 10
 Belmans, T.G.: 163
 Berg, J.B.: 88
 Bergé, W.: 60, 65
 Berne: 30-33, 120-122, 124
 Besloten Hof: 139
 Beyens, H.: 26
 Bie, J. De: 142
 Billen, C.: 71
 Boel, J.M.: 104
 Bogaerts, G.: 156
 Bosch, G. Vanden: 21
 Bots, H.: 156
 Boudens, R.: 100
 Brabant: 123
 Brackeniers, J.C.: 149
 Bragard, P.: 40, 56
 Bredero, A.H.: 13
 Bresc-Bautier, G.: 110
 Bresseleers, L.J.: 23
 Brommer, P.: 87

 Brouwers, J.: 116
 Bucilly (*Aisne*): 34
 Bushart, B.: 63

 Calmels, N.: 3
 Canonici-monachi: 10-15
 Canonici Sancti Sepulcri: 110
 Cappenberg: 35
 Castro, N. de: 137
 Champs, E. Du: 147, 157
 Claes, F.: 153
 Clou, J.: 165
 Cock, M.: 139
 Colavecchio, X.G.: 124
 Coomans, A.: 22
 Corredera, E.: 51
 Corthouts, J.: 20

 Dalarun, J.: 14
 Daneels, F.: 9
 Daniel (Grimbergen): 128
 David, J.: 138
 Deblon, A.: 21
 Debruyne, J.: 104, 165
 Deliën, W.: 154
 Delmaire, B.: 17
 De Pere: 36, 124-125
 Dielegem (*Jette*): 37
 Diepstraten, B.: 85
 Dijck, L.C. Van: 147, 158-159
 Dingenen, B.: 122
 Dortmund: 38
 Drijvers, J.: 22
 Druon, M.: 3
 Druve, C.: 104
 Duchatelez, K.: 22
 Dumoulin, B.: 135
 Dünnebacke, A.: 62
 Durix, C.: 3
 Dürr, B.: 19

- Elsen, G. van den: 30
 Engelen, A. van: 7
Engelport: 30
 Engen, J. Van: 11
 Etzlstorfer, H.: 80
 Euwens, J. W.: 52
 Evermodus: 145
 Evers, H.: 22

 Falkenstein, L.: 28, 43
 Fényi, O.: 108
 Feyen, J.: 22
 Fierens, M.: 27
 Fimmers, K.: 160
 Finnegan, R. K.: 36
 Fischer, F.: 62
Floreffe: 40-41, 126-127
 Foerster, V.: 57
 Föhl, W.: 57
 Fonseca, C. D.: 15
Frigolet: 3, 93, 109, 135

 Gabriel, A. L.: 45-46
 Gahide, R.: 99
 Gaillaerde, B. A.: 165
 Gehuchten, F. Van: 26
Gempe: 139
 Génicot, L.: 127
 Geniets, U.: 115
Geras: 42
Gérigny (Ardenne): 43
 Gerits, J.: 24, 117, 132
Germerode: 44
 Geurts, A. J.: 8
 Gillessen, L.: 131
Gödöllő: 45-46
 Goeswinus Aben: 4
 Goichot, E.: 93
 Goris, J.: 161
 Goris, J. M.: 101
 Goris, M.: 22
 Grauwen, W. M.: 49, 66
 Greysing, M.: 151
Grimbergen: 47-48, 112, 128-130
 Gruber, A.: 167
 Grunderbeek, E. van: 122
 Gruys, A.: 8

 Gülden, F.: 69
 Guyot, G.: 37

 Hadertauer, W.: 19
Hamborn (Duisburg): 49-50
 Harbeck, H.: 42
 Haren, T.: 4
 Haute, R. Van den: 37
 Heijman, H. T.: 122
Heinsberg: 131
 Hejna, A.: 58
 Hemgesberg, H.: 55
 Henricus (Veurne): 164
 Herde, D. de: 103
 Hermann, A.: 68, 145
 Hermann, E.: 86
 Hermannus (Floreffe): 126
 Hermans, G.: 99
 Heylen, T. L.: 1, 100, 159
 Hildegard van Bingen: 142
 Hildegunde von Ahr und Meer: 57
Hispania: 51
 Hoen, R. 't: 85
 Hoffmann, H.: 73, 91, 107
 Horstkötter, L.: 49-50, 53, 57, 62
 Hout, S. Van: 155
Houthem: 132
 Hove, L. Van: 143
 Höynck, F. A.: 62
 Hücker, W.: 38
 Hugo (Beaulieu-sur-Aube): 28
 Hugo (Floreffe): 40
 Hugo (Gérigny): 43
 Hulst, J.: 155
 Hummel, H.: 19
 Hurk, A. van den: 121

 Iersselius, M.: 96
 Ioannes de Huy: 126
 Istendael, H. Van: 59, 61
 Iulianus (Leffe): 56

 Jacques, E.: 157
 Jansen, E. J.: 144
 Janssen, E.: 141

 Kasteren, H. van: 3

- Kerckhove, B.: 123
 Keuter, H.: 53
 Kiebele, A.: 88
 Kielbasa, A.: 88
 Klein, K.: 50
Knechtsteden (Dormagen): 52-55, 133-134
 Kobler, G.: 152
 Kok, H. de: 103, 144
 Konrad, A.H.: 68, 145
 Kortleitner, F.X.: 1
 Koyen, A.: 101
 Koyen, M.H.: 101-102, 161

 Lamal, F.: 22
 Lapidge, M.: 16
 Laurent, R.: 126, 128, 164
Leffe: 56, 135-136
 Leinsle, U.G.: 74, 152
Leliëndaal: 139
 Liturgia: 111

Magnovarad: 108
 Manuscripta: 4-8
 Marin Martinez, T.: 51
 Mast, J.: 90
 Matthey, I.: 155
 Mayer, B.: 2
Meer: 57
 Meerendonk, A. van de: 30
 Meier, H.: 90
 Meijk, P. van: 88
 Melville, G.: 2
 Mergaerts, S.: 129
 Meyer, M.: 155
 Michel, W.: 62
Middelburg: 96, 137
Milevsko: 58
 Milis, L.: 12
 Milon I de Théroutanne: 17
 Mokry, B.: 94
Mont-Saint-Martin (Aisne): 59
 Morgner, F.: 57
 Morneau, R.: 36
 Münck, A.: 88
 Muth, H.: 140
 Neefs, G.: 121
 Neve, J. de: 139
 Neys, R.: 98
 Nicolaï, A.: 136
Ninove: 60-61, 123, 138-139
 Nominationes: 9, 112
 Noots, H.A.: 3
 Noyens, J.: 161

Oberzell: 140
 Obitus: 1-2
 Odo (Saint-Paul à Verdun): 72
Oelinghausen (Arnsberg): 62
 Ooms, J.: 22
Oosterhout: 85, 132, 141
 Osiander, L.: 114
Osterhofen: 63-64

 Padberg, M.: 62
 Paesmans, S.: 123
 Pals, J.: 26
Pamel: 139
Park: 3, 5-7, 65, 142-144
 Peeters, A.: 25
 Peeters, J.: 25
 Perre, D. Van de: 138
 Petit, R.: 135
 Pfeil, W.: 39
 Pfiffig, A.J.: 42
 Philippus (Park): 142
 Pichler, I.H.: 75, 77-79, 81-82
 Pies, N.: 39
 Pirker, V.: 76
Postel: 66
 Punt, W.: 137

 Rath, J.T.: 132
Ratzeburg: 145
 Regula S. Augustini: 113
 Renson, M.: 40, 56
 Reinhout, L.: 4-5
 Richtering, H.: 62
 Roegiers, J.: 118
Roggenburg: 67-68, 146
Roma, Collegium S. Norberti: 147
 Rommens, R.: 145
Rommersdorf (Nieuwied): 69, 148
 Rost, P.: 57

- Rot: 70
 Roth, H.J.: 54
 Rupprecht, B.: 63
 Ryner, F.: 94

Saint-Constant (Canada): 149
Saint-Feuillen du Roeulx: 71
Saint-Paul à Verdun (Meuse): 72
San Miguel de Groz: 150
Sankt Salvator: 92
Schäftlarn: 73
 Schapmans, K.: 22
 Scheeders, J.: 3
 Scheiber, G.W.: 105
 Schillings, A.: 156
 Schindler, H.: 64, 92
Schlägl: 64, 74-82, 151-152
 Schleidigen, R.: 87
 Schulte, P.-G.: 57
Schussenried: 83-84
 Schwerdt, G.: 83
 Sharpe, H.: 16
 Simon (Grimbergen): 128
 Sinot, J.: 70
Sint-Catharinadal: 85, 132, 141
 Sit, I.: 94
 Slechten, G.W.: 21
 Sowulewska, H.E.: 111
Speinshart: 86
 Spilbeeck, W. Van: 4
 Squaden, G.: 21
 Stalmans, E.: 162
 Stals, M.: 122
 Stankowski, M.: 146
 Stappers, K.: 104, 112, 115
 Steenaert, J.: 5
Steingaden: 89
Steinfeld: 87-88
 Stibili, E.: 125
 Stijnen, M.: 96
Storrington: 93
Strahov: 90-91, 94
 Stratum, J.C.M. Van: 31
 Swarte, G.F.: 104
 Sydow, J.: 119

 Teerpenninc, G.: 7
 Tellier, E.: 41
 Temple, E.: 6
Thérouanne: 17
Tongerlo: 1, 4, 22, 26, 65, 96-102, 122, 135, 147, 153, 163, 165
 Trouillez, P.: 155
Turnhout, Sint-Agnetendal: 103

 Vaes, S.: 21
 Valvekens, J.B.: 142
 Vandeboschs, G.: 21
 Vanderwaeren, S.: 22
 Velden, G. van der: 30, 32, 120
 Ven, M. van de: 49
 Verbesselt, J.: 47
 Verhaegen, J.: 22
 Verheijen, L.M.J.: 113
 Verrijt, A.: 98
 Verspaandonk, A.J.M.: 35
Veurne: 104, 164-165
 Vives Gatell, J.: 51
 Vossenbergh, T. van de: 30, 33

 Wagenaar, P.: 104, 112
 Walschinski, A.J.: 36
 Walterus (Floreffe): 40
 Wambacq, B.N.: 1
 Watson, A.G.: 7
 Weerd, S. De: 98
 Weert, F.: 7
Weißenuau: 106
 Wericus (Floreffe): 40
 Weyns, N.J.: 130
 Wilssens, M.-A.: 48
Wilten: 105
Windberg: 2, 107, 166
 Winnen, A.P.: 148
 Wychmans, F.L.: 157

Zabrdowitz: 167
 Zeidler, H.: 90
 Zimmer, T.: 87
Zsambék/Schambek (Ungarn): 108